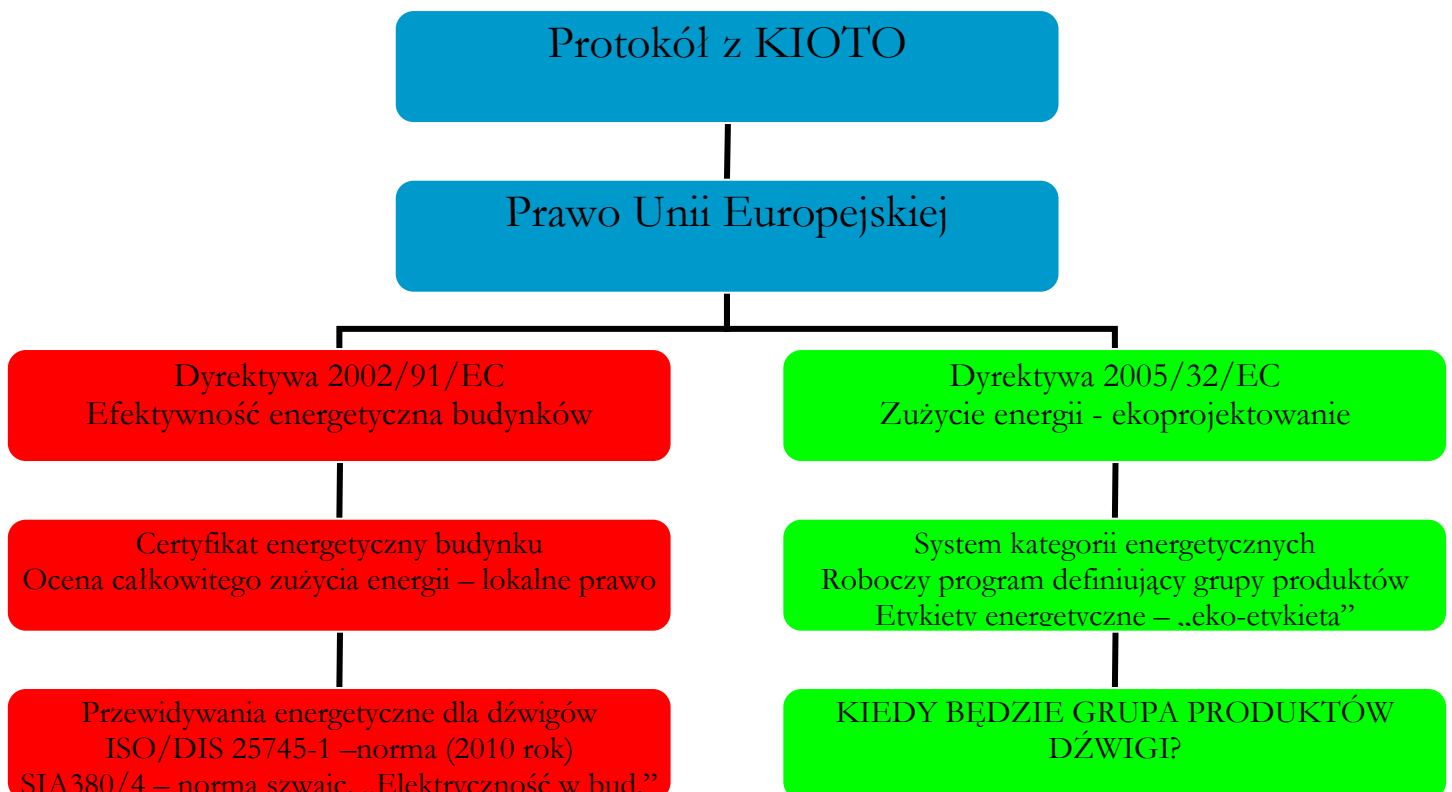

CERTYFIKACJA i EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA DŹWIGÓW OSOBOWYCH i OSOBOWO- TOWAROWYCH a ich MODERNIZACJE

1.Wstęp

Od wielu lat trwają wysiłki rządów mające na celu ochronę Ziemi przed gwałtownymi zmianami klimatu, których głównym elementem jest redukcja emisji CO₂ (dwutlenku węgla) do atmosfery. Rządy wielu krajów podpisały w 1997r w tej sprawie międzynarodowe porozumienie nazywane „Protokółem z Kioto”, który rozpoczął regulacje na szczeblu lokalnym, w tym w Unii Europejskiej w postaci dyrektyw, norm oraz prawnych regulacji w poszczególnych krajach, które wymuszają oszczędność energii. Traktat ratyfikowało w lutym 2005r 141 krajów wytwarzających w sumie 61% światowej emisji gazów cieplarnianych. Schemat blokowy realizacji zapisów Traktatu przedstawiono poniżej.

W Polsce obowiązek sporządzania Świadectw charakterystyki energetycznej budynków wprowadzono od 01 stycznia 2009r. Obowiązek ten został wprowadzony Ustawą z dnia 19 września 2007r o zmianie ustawy Prawo budowlane (Dz.U. nr 191, poz. 1373) . Natomiast Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 listopada 2008r w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynków ... (Dz.U. Nr 201, poz. 1240) określa sposób sporządzenie i wzór świadectwa charakterystyki energetycznej budynku.

2. Dyrektywa 2002/91/WE w odniesieniu do dźwigów

Od szeregu lat trwają prace mające na celu objęcie obowiązkiem certyfikacji również dźwigów. Nie wdrożenie dotychczas do certyfikacji dźwigów do systemu certyfikacji budynków wynikało zapewne z faktu, iż zużycie energii przez dźwigi odpowiada tylko 3 – 8% całkowitego zużycia energii przez budynki.

Poniżej w formie postulatów przedstawiono podstawowe jej założenia:

- Definicja: Charakterystyka energetyczna dźwigu jest aktualnym lub szacowanym zużyciem energii dla standardowego użytkownika
- Dźwigi powinny być włączone w certyfikat energetyczny budynku.
- Ważność certyfikatu – maksimum 10 lat
- Członkowie UE dokonują przeglądu wymagań efektywności energetycznej budynków przynajmniej raz na 5 lat

Wprowadzenie obowiązku certyfikacji wynika z liczby instalowanych rocznie dźwigów (w 2008r ok. 500.000 nowych instalacji na świecie, a tylko w Chinach ok. 130.000 szt.) oraz ok. 8,5 milionów obecnie eksploatowanych dźwigów. Zaoszczędzenie ok. 25% energii elektrycznej dałoby oszczędność ok. 5 TW (Terawat) co odpowiada mocy generowanej przez około 3.800 turbin wiatrowych [4].

3. Próby standaryzacji Certyfikacji energetycznej dźwigów osobowych

Trwające prace nad objęciem certyfikacją energetyczną dźwigi obejmują :

1. Opracowanie normy – w 2010 r ma być opublikowana norma ISO 25 745 „Efektywność energetyczna dźwigów, schodów i chodników ruchomych” – norma podaje sposób pomiarów i określenia oraz weryfikacji efektywności energetycznej tych urządzeń.
2. Projekt E4 - Pracę studialną ELA (European Lift Association) – „Efektywność energetyczna dźwigów i schodów ruchomych” – E4. Celem projektu E4 jest poprawa efektywności energetycznej wind, schodów i chodników ruchomych w budynkach biurowych, w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych, centrach handlowych, szkołach, szpitalach i innych. Projekt E4 ma promować efektywne energetycznie wykorzystywanie energii elektrycznej w układach windowych poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technologii. Projekt ma się skończyć w 2010r.
3. Zalecenia VDI 4707 do oceny efektywności energetycznej dźwigów Stowarzyszenia Niemieckich Inżynierów

Z uwagi na kompletność oraz wartości użytkowe poniżej przedstawiono bardziej szczegółowo zalecenia VDI 4707.

4. Zalecenia VDI 4707 – Klasy efektywności energetycznej

Zalecenie VDI 4707 oparte są na kilku prostych elementach:

- Zużycie energii elektrycznej przez dźwigi może być wyrażone przez specyficzny współczynnik konsumpcji wyrażony w funkcji zużycia energii elektrycznej, przez

dźwig o nominalnym udźwigu 1000 kg na dystansie jazdy wyrażonym w metrach (podwojona wysokość drogi).

- Ten współczynnik może być odniesiony do 4 grup kategorii użytkowania i do 7 grup efektywności energetycznej wyrażonych literowo od A do G, gdzie klasa efektywności energetycznej A jest najwyższa.
- Zużycie energii nie zależy tylko od technicznych właściwości windy, ale również: od indywidualnego sposobu jej pracy (liczba jazd, średnia liczba pasażerów na jazdę itp.)
- Proporcji czasu jazdy i postoju

Dlatego takie same dźwigi osobowe używane w różnych budynkach mają inny współczynnik zużycia energii i inną klasę efektywności energetycznej

Kategorie użytkowania składają się z 4 klas, scharakteryzowanych w poniższej tabeli:

Kategoria użytkowania	1	2	3	4
Intensywność użytkowania	Lekki ruch, maks. 200 startów/dobę	Umiarkowany ruch, maks. 500 startów/dobę	Intensywny ruch, maks. 1000 startów/dobę	Bardzo intensywny ruch, ponad 1000 startów/dobę
Przeciętny czas jazdy w godz/dobę	0,5 (≤ 1)	1,5 (>1-2)	3 (>2-4,5)	6 (>4,5)
Przeciętny czas postoju w godz/dobę	23,5	22,5	21	18
Typowy budynek	Budynek mieszkalny do 20 mieszkań, małe biuro i administracja, budynek do 3 pięter, mały hotel	Budynek mieszkalny do 50 mieszkań, średniej wielkości biuro i administracja, budynek do 10 pięter, hotel średniej wielkości	Budynek mieszkalny z ponad 50 mieszk., wysokie biura i administracja z ponad 10 piętrami, duży hotel, mały lub średni hotel	Biurowiec i budynek administracyjny o wysokości ponad 100m, duży szpital
Udźwig nominalny (kg)	320-630	630-1000	1000 - 1600	1000 - 2500
Prędkość (m/s)	0,63 – 1,0	1,0 – 1,6	(1,0-) 1,6 – 2,5	(1,6-) 2,5 – 6 (-10)
Typowa wysokość (m)	Do 20	Do 50	Do 100	Więcej niż 100

Zużycie energii elektrycznej w czasie ruchu jak i postoju może być określone w oparciu o **cykl pomiarowy** zdefiniowany dla każdego użycia, który jest projektowany do symulacji przeciętnej operacji.

Charakterystyczne współczynniki odnoszące się do:

- trybu postoju (standby) – składają się z zużycia energii poszczególnych elementów mierzone po 10 minutach od zakończenia ostatniej jazdy,
  - trybu jazdy – referencyjna jazda składa się z jazdy do góry i na dół z pustą kabiną i zawiera ruch drzwi,
- przedstawiono w poniższej tabeli. Kolory odpowiadają klasom efektywności energetycznej.

Dla trybu postoju							
Zużycie w [W]	≤ 50	≤ 100	≤ 200	≤ 400	≤ 800	≤ 1600	>1600
Klasa	A	B	C	D	E	F	G
Dla trybu jazdy							
Wsp.zużycia energii w [mWh/kg*m]	≤ 0,8	≤ 1,2	≤ 1,8	≤ 2,7	≤ 4,0	≤ 6,0	> 6
Klasa	A	B	C	D	E	F	G

Powyższe założenie pozwoliły stworzyć Tabele klas efektywności energetycznej dźwigów.

Klasa efektywności energetycznej	Wskaźnik zużycia energii [mWh/(kg*m)]			
	Kategoria użytkowa			
	1	2	3	4
A	≤ 1,45	≤ 1,01	≤ 0,90	≤ 0,84
B	≤ 2,51	≤ 1,62	≤ 1,39	≤ 1,28
C	≤ 4,41	≤ 2,63	≤ 2,19	≤ 1,97
D	≤ 7,92	≤ 4,37	≤ 3,48	≤ 3,04
E	≤ 14,41	≤ 7,33	≤ 5,56	≤ 4,67
F	≤ 26,88	≤ 12,67	≤ 9,11	≤ 7,33
G	> 26,88	> 12,67	> 9,11	> 7,33

Z powyższej tabeli wynika, że inwestor lub właściciel dźwigu przy podejmowaniu decyzji w sprawie typu instalowanego nowego, bądź modernizowanego dźwigu powinien wziąć pod uwagę:

- własności techniczne dźwigu,
- koszt dźwigu,
- i jego efektywność energetyczną.

Na podstawie powyższej metodologii można stworzyć rekomendowane klasy efektywności energetycznej dźwigów do instalowania w określonej kategorii budynku:

Klasa efektywności energetycznej	Kategoria budynku			
	1	2	3	4
A	+	+	+	+
B	+	+	+	+
C	+	0	0	0
D	0	0	0	0
E	0	0	-	-
F	0	-	-	-
G	-	-	-	-

Gdzie wartość „+” jest rekomendowana, „0” neutralna, dopuszczalna, a „-” niezalecana

Jakie są konsekwencje właściwego doboru danego rozwiązania dźwigu dla konkretnego budynku przedstawia poniższy przykład:

Rodzaj budynku	Dom mieszkalny	Biurowiec
Liczba kondygnacji	5/kategoria 1	15/kategoria 3
Liczba mieszkań	20	500 pracowników
Wysokość w m	12	49
Liczba jazd/dobę	200	1200
Nominalna prędkość	0,63 m/s	2,5 m/s
Nominalny udźwig	630 kg	1000 kg
Postojowe zużycie en.	31 W	750 W
Wsp. zużycia en. jazdy	6,83 mWh/(m*kg)	0,95 mWh/(m*kg)
Całkowite zużycie energii	5,61 kWh/d	41,4 kWh/d
Współczynnik zużycia energii dźwigu	7,85 mWh/(m*kg) Klasa D	1,53 mWh/(m*kg) Klasa C

Dla danego przykładu dźwig zainstalowany w budynku mieszkalnym ma klasę „D”, a dźwig w biurowcu klasę „C”.

Jeżeli jednak zmienimy kategorię budynku dla pierwszego dźwigu klasy jego efektywności energetycznej również ulegną zmianie – w tym przypadku pogorszą się:

	KATEGORIA UŻYTKOWANIA			
	1	2	3	4
Przeciętny czas jazdy (h/doba)	0,5	1,5	3,0	6,0
Zużycie energii na jazdę na dobę w kWh	4,88	14,64	29,28	58,55
Czas postoju na dobę w h	23,5	22,5	21	18
Zużycie energii w postoju w kWh	0,73	0,70	0,65	0,56
Całkowite zużycie energii w kWh/doba	5,61	15,34	29,93	59,11
Współczynnik zużycia energii w mWh/(m*kg)	7,85	7,16	6,98	6,90
Klasa energetyczna dźwigu	D	E	F	F

W przypadku drugiego dźwigu mamy sytuację odwrotną w przypadku podniesienia kategorii użytkowania budynku klasa się poprawi, a w przypadku zainstalowanie tego dźwigu w budynku o kategorii niższej klasa efektywności się pogorszy:

	KATEGORIA UŻYTKOWANIA			
	1	2	3	4
Przeciętny czas jazdy (h/doba)	0,5	1,5	3,0	6,0
Zużycie energii na jazdę na dobę w kWh	4,28	12,83	25,65	51,30
Czas postoju na dobę w h	23,5	22,5	21	18
Zużycie energii w postoju w kWh	17,63	16,88	15,75	13,50
Całkowite zużycie energii w kWh/doba	19,56	29,71	41,40	64,80
Współczynnik zużycia energii w mWh/(m*kg)	5,29	2,20	1,53	1,20
Klasa energetyczna dźwigu	D	C	C	B

5. Podsumowanie

1. Proponowana metodologia oceny efektywności energetycznej dźwigów powinna być szeroko rozpowszechniona i wykorzystywana przez producentów dźwigów do tworzenia i umieszczania w dźwigach obok innych informacji również etykiety energetycznej dźwigu np. wg. poniższego wzoru:

Manufacturer: ?		Energy efficiency class	
Place:	Test tower		
Elevator Model:	HighEfficientUpDown 1.0		
Type:	Traction elevator		
Nominal Load:	630 kg		
Speed:	1 m/s		
Standby:			
≤50 W			
(Class A)			
Operational:			
≤0,80 mWh/(m·kg)			
(Class A)			
Category of usage 1 (VDI 4707)			
Comparison of energy efficiency classes are only possible considering the same category of usage.			

Jest to tym bardziej łatwiejsze, gdyż powstał już program komputerowy, który wspomaga określenie efektywności energetycznej danego dźwigu i umożliwia przygotowanie powyższej etykiety.

2. Należy zwracać większą uwagę na dostosowanie dźwigu do kategorii budynku i sposobu korzystania z niego (prędkość, przyspieszenie, nominalny udźwig).

3. Należy obniżać zużycia energii stanu gotowości drogą:

- Wyłączania silnika drzwi podczas postoju dźwigu i zastąpienie trójfazowych silników silnikami synchronicznymi
- Zastosowania inteligentnych systemów regulacji i sterowania
- Wyłączanie oświetlenia kabiny i zastosowanie LED oświetlenia
- Wykorzystywania najnowszych konstrukcji napędów

6. Bibliografia

1. VDI Guidelines VDI 4707 Lifts Energy Efficiency -draft (grudzień 2007r) - Stowarzyszenie Niemieckich Inżynierów (VDI)
2. Energy efficiency of lifts and the VDI 4707 Guideline – prezentacja (styczeń.2008r) – Urs Lindegger

3. Lifts: a proposal energy classification – Elevatori (maj 2009r) – Gina Barney
4. Energy efficiency of lifts systems – comparison on basis of VDI 4707 – Lift-Report (2009r) – Gerhard Thumm
5. Energieeffizienz in Europa neue anforderungen on gebaude und enerieausweise – referat z X Jubileuszowej Miedzynarodowej Konferencji Naukowo- Szkoleniowej “Przyjazny Dom – Dom Energooszczędny. Ocena energetyczna budynków” (Krynica Zdrój czerwiec 2009r) – Christian Sperber